

BALTU BUTO RAKSTI – latviešu mākslinieki ar panākumiem uzstājas festivālos Āzijā un Eiropā

Pagājušā gada nogalē, decembrī, latviešu un lietuviešu mākslinieku grupa, kas vienojas zem nosaukuma “Laboratory of Stage Arts” (“Skatuves mākslu laboratorija”), ar lieliem panākumiem viesojās nozīmīgākajos buto dejas festivālos Āzijā.

Buto ir japāņu laikmetīgās dejas forma, kas radusies kontraversālos apstākļos mākslu saplūsmes rezultātā pēc II pasaules kara. Mākslinieku apvienība festivālos prezentēja savu mākslas formu: arhe-buto teātri, kas apvieno arhitektūras (formas), arhetipu (senas psihiskas struktūras), arheoloģijas (dziļa psihofiziska izzināšana) un buto (japāņu laikmetīgā dejas forma) jēdzienus. Tas ir kā “esamības teātris”, kas priekšplānā izvirza cilvēciskās patības vērtību. Kā teicis Erevānas pantomīmas režisors, valsts godalgots mākslinieks Jurijs Kostanĵans: “šis teātris ir augstvērtīga māksla, kas runā mīlestības valodā. Mīlestību nevar izskaidrot ar prātu, to var tikai izjust sirds un iracionalitātes līmenī.”

“Laboratory of Stage Arts” ar izrādi “Nakts svētās dejas”, sadarbojoties ar mūziķiem Ilgu Reiznieci un Jāni Paulu, pagājušogad veiksmīgi piedalījies arī Eiropas kultūru teātra festivālā Vācijā un lielākajā Kaukāza valstu festivālā “High Fest” Armēnijā (ar VKKF un LR Kultūras ministrijas atbalstu), gūstot plašu publikas un preses ievērību. Festivālos tika prezentēti arī mākslas albums “Nakts svētās dejas” ar Simonas Orinskas dzeju un Jāņa Deinata foto, turklāt albums speciāli tulkots armēņu valodā tulkotājas Valdas Salmiņas vadībā.

Mākslinieciski augstvērtīgais “Nyoba Kan buto festivāls” norisinājās Malaizijas galvaspilsētā Kuala Lumpurā. Tur piedalījās mākslinieki no Malaizijas, Amerikas, Japānas un Eiropas. Festivāla mākslinieciskais vadītājs, horeogrāfs un dejojājs Lī Svī Keongs (Lee Swee Keong) īpaši novērtējis Simonas Orinskas mākslinieciskos meklējumus, uzaicinot viņas komandu kā festivāla īpašos viesus (vienīgos no Eiropas!), bet arī organizējot Jāņa Deinata fotoizstādi. Turklāt vizuālais materiāls un izstādes ekspozīcija bija tik pārlicinoši, ka Lī Svī Keongs izvēlējās Jāņa Deinata fotografēto Simonas tēlu kā festivāla “seju”. Kā izteicās viens no grupas dalībniekiem, režisors Modris Tenisons: “Šī izstāde ir visstākais buto!” Līdztekus notika arī izstāde un lekcija, veltīta buto dibinātāja Tatsumi Hidžikatas daiļradei. Savukārt Simona Orinska un Skaidra Jančaitē savās meistarklasēs prezentēja pieeju darbam ar balsi un ķermeni, kā arī deju un kustību terapijas izmantojumu buto apgūvē.

“Laboratory of Stage Arts” jaunais projekts “ZIME. Zen of Interconnected ME” pirmizrādi piedzīvoja Āzijā. Īpaši festivālam veidotajā izrādē, baltu rakstu apvienojumā ar buto estētiku, balsi un video, tiek meklēta universāla cilvēciskā un kosmiskā paradigma. Izrādi radīja režisors Modris Tenisons, video māksliniece Gita Straustiņa un multimākslinieces Simona Orinska un Skaidra Jančaitē (Lietuva). Projekts iecerēts kā sadarbība, tādēļ izrādē piedalījās vietējais mūziķis Čors Guans (Chor Guan) ar teremina spēli, lieliski integrējoties izrādē. Publikā bija gan vietējie skatītāji - ķīnieši, japāņi, malaizieši, gan arī eiropieši un amerikāņi. Speciāli organizētā diskusijā piedalījās mediju pārstāvji, skatuves mākslas kritiķi un citi interesenti. Neatkarīgi no nacionālās un reliģiskās piederības, publika izrādi uzņēma ļoti atzinīgi un vienoti, raksturojot to kā “jaunas kultūras dzimšanu”. Bieži pieminēti izteicieni: “seksualitātes, dzimšanas un nāves tēmu izvērsums”, “ārkārtīgas intensitātes un atbrīvošanās pretstati”, “kosmiskās un cilvēciskās pasaules attiecību šķērsgrīzums”, “izrāde ļoti aizkustināja – es raudāju”. Diskusijas vadītājs, teātrim un dejai veltītā Singapūras izdevuma “Theatre Asia” redaktors Ričards Čua (Richard Chua) izrādei veltīja izsaukmes teikumu: “tā bija satriecoša izrāde!” Bet buto meistars, Tatsumi Hidžikatas aktieris Jukio Vaguri (Jukio Waguri) komentēja: “izrāde bija gan nopietna, dziļa, gan arī komiska. Tajā es redzēju šamanistisku tēlu, kas mani iedvesmoja, jo man pašam interesē šī pieeja”. Publika bija pārsteigta par jostu un baltu rakstu izpausmi izrādē, īpaši novērtējot Gitas Straustiņas veikumu izrādē.

Festivālā, kas norisinājās Taizemes galvaspilsētā Bangkokā, bija pārstāvēti mākslinieki no Japānas, Amerikas, Eiropas, Malaizijas un Taizemes. Tā izrādē “ZIME. Zen of Interconnected ME” tika izrādīta vienā vakarā kopā ar buto meistara Jukio Vaguri veikumu, kā arī jau buto apskatos un literatūrā cildinoši minēto birmas izcelsmes amerikāņu mākslinieku Ledo (Ledoh) ar politiski ietonēto izrādi “ColorMeAmerica”. Atsauksme izdevumā “The Bangkok Post” apliecina, ka šis vakars kopumā bijis iedarbīgs tieši vizuālā tvērumā: “Izrāde “ZIME. Zen of Interconnected ME” bija kā rituāls, kas pārpilns ar ezotēriskiem dzimšanas un transformācijas simboliem. Simonas Orinskas šamanistiskais tēls, spirālveidīgi saliecoties atbildēja un rezonēja Skaidras Jančaites instinktīvajām elsām un spalgiem ekstātiskiem kļiedzieniem, kas to iegremdēja transā.”

“Jūsu izrāde bija visiespaidīgākā!” - līdzīgi kā Malaizijā, publika redzēja “jaunas kultūras dzimšanu un milzīgu intensitāti”. Japāņu buto māksliniece Igu Ikuko apstiprināja, ka “latviešu pieeja kustību mākslai atšķiras no japāņu izpratnes, bet izrāde ļoti spēcīgi mani uzrunāja.” Iespējams, ka tehniski pārāki bija austrumu kolēģi, tomēr var secināt, ka aktieriskā un cilvēciskā mērogā baltiešu izrāde bija spēcīgāka. To apliecina Bangkokas operas direktora Stefana Sančeza (Stephan Sanchez) teiktais: “es visu laiku dzīvoju līdz izrādei, nespēdams atrauties. Tā mani aiznesa citā apziņas līmenī!” Savukārt Bangkokas festivāla organizators, buto mākslinieks Terijs Hetfilds (Terry Hatfield) atzīmēja, ka izrādei paralēli notika nozīmīgi procesi dabā - mēness aptumsums, radot realitātes un izrādes līmeņu saplūsmi.

Informāciju sagatavoja: “Laboratory of Stage Arts”. Kontaktiem un plašāka info: www.simonaorinska.info